

Protagonistes NINOTAIRE I REALITZADOR DE CINEMA D'ANIMACIÓ

Jordi Amorós (JA)

“Els límits de l'humor són en el sentit comú”

Xavier Castellón
BARCELONA

L'entrevista té lloc al Palau Requesens de Barcelona, seu de la Real Acadèmia de les Bones Lletres, just després de la roda de premsa en què s'han presentat els nous membres d'honor de l'Acadèmia del Cinema Català. Concretament, la conversa amb Jordi Amorós té com a escenari imponent la Galeria de Catalans Il·lustres, on parlem envoltats de retrats de Pau Claris, Jaume Balmes, Jacint Verdaguer o Antoni Gaudí. Jordi Amorós, conegut com JA durant la seva trajectòria com a humorista gràfic o ninotaire a revistes com ara *Barrabàs*, *El Papus* i *El Jueves*, és també —o hauria de ser-ho— un “català il·lustre”, també pel fet de ser un dels pioners de l'animació a Catalunya, per la qual cosa l'han fet acadèmic d'honor. Ell, probablement, no pensa el mateix...

Fa tres anys va rebre el premi a la trajectòria de la mostra d'animació Animac de Lleida i ara rep aquest reconeixement de l'Acadèmia del Cinema. Sembla que, després de tants anys de treball, arriba el temps dels homenatges, no?
Et dic una cosa bonica o vols la veritat?

La veritat, sempre la veritat.

A mi aquestes coses no m'interessen gens. He vingut per deferència a la Isona [Passola, la presidenta de l'Acadèmia]. A més, aquí són tots gent de cine, i del dibuix animat no hi entenen ni els interessa en absolut. La Isona, sí, perquè va produir *Despertaferro*, i ella li té molta estima a aquesta pel·lícula. Però ja tinc una edat que aquest tipus de premis no em fan ni fred ni calor. De fet, vaig estar valorant la possibilitat de no venir.

Com van ser els seus inicis en el món de l'animació?

Jo vaig començar fent dibuix animat per al món de la publicitat, en el qual vaig treballar durant molts anys, quan encara no hi havia ordinadors i gairebé no teníem competència en aquest país, entre els anys seixanta i vuitanta. En aquells moments, només hi havia dos estudis publicitaris que tinguessin càmera per fer dibuixos animats, un de Madrid i jo. Llavors la publicitat donava molts diners, amb els quals jo produïa pel·lícules d'animació,

que és realment el que m'interessava a mi. De l'única cosa que em penedeixo, de la meua vida professional, és haver dedicat tants anys a la publicitat, però realment era l'única manera que tenia per finançar els meus projectes.

Quins anuncis recorda especialment dels que va realitzar?

Per exemple, el de la campanya de prevenció de la sida, el *SiDa-NoDa*, el recordes? També el de *Cuate, aquí hay tomate* [ho diu amb un genuí accent mexicà] o el de los Conguitos, ara tan discutits: *Somos los Conguitos!* No me'n recordo de tots, n'he fet més de mil: dos cada setmana. Quan van sortir els ordinadors, va entrar en aquest món molta més gent que podia fer-ho, per quatre rals, i llavors la publicitat va anar a la baixa. Però

Nosaltres teníem el gen de la mala llet, i els que fan humor ara no el tenen, encara que els empenyi que els ho digui

abans jo havia fet espots per a les millors marques, fins i tot per a Hisenda, i això em fa molta gràcia, perquè jo soc un defraudador d'impostos vocacional [riu].

En certa manera, la publicitat també va ser una gran escola d'animació.

Sí, és cert. Els meus primers passos els vaig fer als Estudis Buch-Sanjuán, a principis dels seixanta, com ajudant d'animació. Posteriorment, al meu propi estudi hi van treballar els millors animadors del país, perquè podia pagar-los, i molts d'ells continuen sent amics meus.

El 1974 va crear, amb Víctor Luna, la seva pròpia productora: Equip.

Sí, jo en aquella època ja treballava a *El Papus* i em guanyava molt bé la vida, perquè pagaven molt bé: hi feia moltes pàgines i potser cobrava 300.000 pessetes al mes, metre que un bon sou d'animador estava entre 30.000 i 40.000 pessetes al mes. Llavors vaig muntar l'estudi amb quatre o cinc animadors, als quals

jo els podia pagar gràcies al meu sou a *El Papus*. Teníem l'estudi al carrer Sant Elies, al costat de la plaça Molina i del carrer Muntaner. Recordo que vam fer un anunci en una revista de publicitat, on ens anunciàvem com una productora de dibuix animat que estàvem al costat del Meublé Muntaner, i vam començar a trucar tios preguntant pel meublé. Va ser una bona publicitat... per al meublé, que de fet no existia. S'ho va inventar l'Ivà per fer una conya. Bé, en realitat l'anunci sí que va funcionar perquè, dos dies després de publicar-se, ens va arribar un encàrrec de l'agència de publicitat de J. Walter Thompson, la millor del país, per realitzar un anunci d'encenedors Cricket, que va ser el primer que vaig fer. Jo no tenia cap experiència en tractar amb clients, i un executiu de

Personatges com Sor Angustias ara no farien cap gràcia, perquè els capellans i les monges ja no interessaven a ningú

Cricket em va preguntar si tenia un bon director de fotografia, perquè els encenedors havien de brillar com joies en l'anunci, i jo li vaig dir que sí, que tenia el millor, tan bo que era càmera televisiu dels partits del Barça [riu]. Va quedar prou bé, i a partir d'aquí ja no vaig parar de fer anuncis, per a Frigo i moltes altres marques. I quan vaig tenir prou diners, vaig produir el meu primer llargmetratge d'animació, *Historias de amor y masacre* (1979).

Tornant una mica enrere, abans de 'Barrabàs' i 'El Papus' ja havia publicat en altres revistes com 'Mata Ratos'. Hi va debutar com a ninotaire?

Mata Ratos va ser la primera revista d'humor en la qual vaig publicar, però abans ja havia dibuixat per a altres revistes, una de moda i una altra que es deia *Doctor*, per a les quals em va fitxar —no sé per què— Manuel Vázquez Montalbán, que era el director d'aquestes publicacions. Però, sí, on ja vaig definir força el meu estil va ser a *Mata Ratos*.

Sempre s'ha dit que molts dibuixants vinculats a 'El Papus' havien rebut una gran influència del francès Jean-Marc Reiser (1941-1983), conegut pel seu treball a 'Hara-Kiri' i 'Charlie Hebdo'.

Sí, sí, vam beure molt d'aquestes fonts i anàvem sovint a Perpinyà a comprar llibres i revistes com les que esmentes, amb l'Òscar i l'Ivà. Ens agradava el seu humor bèstia i dolent, que era tan diferent del que es feia a Espanya en aquella època, i en certa manera el vam adaptar a la nostra pròpia idiosincràsia.

Però aquí, a finals del franquisme, era més arriscat fer aquest tipus d'humor corrosiu que no pas a França, no?

I tant que n'hi havia, de risc!, però nosaltres no pensàvem gaire en això perquè érem joves i inconscients.

De fet, vostè ha dit que quan dibuixava a 'El Papus' va passar per seixanta judicis i el van condemnar seixanta vegades.

De fet, em van portar a judici per totes i cadascuna de les historietes que vaig fer de *Sor Angustias de la Cruz*. Per a la censura ja era com un automatisme portar-me als jutjats. Era ja com un costum propi de l'època. Sempre eren condemnes econòmiques, però en aquella època *El Papus* tenia un tiratge de 300.000 exemplars i podia pagar les multes perfectament. Sempre presentàvem recursos, però mai no anaven enlloc. Fins que un ministre d'Informació i Turisme va trucar a *El Papus* i els va amenaçar que si tornaven a publicar una historieta de *Sor Angustias* tancarien la revista per sempre més. De fet, en aquella època les autoritats ja tancaven la revista cada quatre mesos per causes diverses.

I va tornar a sortir 'Sor Angustias'?

Sí, però només un dia. Era una historieta en què apareixien uns pistolers de la UCD que arribaven a la redacció d'*El Papus* i demanaven per Sor Angustias, la feien posar de genolls i li disparaven un tret. Perquè la va matar la UCD.

Un fenomen com el de la revista 'El Papus', amb tiratges de 300.000 exemplars, ara seria irrepètible.

Sí, ara *El Jueves* em sembla que tira 20.000 o 30.000 exemplars, no ho sé exactament. I cada vegada les revistes tenen menys difusió, perquè la gent ja riu tot el que vol amb el seu telèfon.

Jordi Amorós, el dia que va ser nomenat membre d'honor de l'Acadèmia Catalana del Cinema Català ■ WHITE HORSE / MARTÍ PUJOL

L'humor no té límits?

Sí que en té. Els límits de l'humor són en el sentit comú, ni més ni menys. Tornant a *El Jueves*, a mi em sembla bé que no toquin el Mahoma, però almenys que no en facin propaganda. De fet, els dibuixants que jo coneixia a la revista van anar plegant i ara mateix no conec gairebé ningú dels que hi treballen.

Veus moltes diferències entre aquesta nova generació de dibuixants i la seva?

La diferència substancial és que nosaltres teníem el que jo en dic el gen de la mala llet, i els que fan humor ara no el tenen, encara que s'emprenyin quan jo els dic això. Jo ho he experimentat amb la meua pròpia salut: només treballar bé i se m'acudeixen les coses quan tinc pressa o sento pressió, per això jo sempre era l'últim a entregar les pàgines a la redacció. M'aixecava a les sis del matí el mateix dia d'entrega, i aquesta pressió era la que em feia treballar i em despertava el gen de la mala llet, que després es plasmava en els temes que tocava. I quan fa tres anys estava treballant en els guions de la pel·lícula que ara vull produir, no se m'acudia res, perquè no tenia terminis d'entrega ni cap pressió. Fins que un dia vaig pensar: per què no tinc mala llet? El tema és que estava prenent un medicament per a la pròstata —perquè ja tinc uns anys— i, mirant el prospecte, vaig veure que era un inhibidor de la testosterona. Jo no soc metge, però per a mi la testosterona és el que produeix la mala llet. Així que vaig decidir que durant dos mesos no em prendria les pastilles, i vaig poder escriure el guió perquè em tornaven a venir al cap les idees de cabró. Després el metge es va espantar quan va veure els resultats de les analítiques i em va veure la testosterona disparada. Sembla un conte, però és cert.

Però els dibuixants joves segur que no prenen pastilles per a la pròstata.

No, tenen tota la testosterona del món, però no la utilitzen prou per criticar el govern ni la societat en general. Evidentment, ells viuen una realitat molt diferent a la nostra, sense tanta repressió.

Per exemple, els seus personatges eclesiàstics ja no funcionarien tan bé ara.

Segur que no farien cap gràcia, perquè els capellans i les monges ja no interessen a ningú. Ara faria humor sobretot de Trump i dels ultres de Vox.

Està treballant en una nova pel·lícula d'episodis, a partir de dibuixos de Fer, Kim i altres autors, que sembla una continuació d'"Historias de amor y masacre".

Sí, de fet la volia titulat *Historias de amor y masacre 2*, però ningú recordava la primera, i després vaig triar *Eros y Thanatos*, però la gent no sabia de què li estava parlant, així que de moment es titula *Jajaja*, amb el subtítol *A neurasthénic film based on real events*, perquè soni més internacional. La pel·lícula inclourà homenatges a Perich, Forges i Bluff, un dibuixant valencià que feia acudits de Franco i va ser afusellat el 1940.

Per què va deixar 'El Jueves'?

En un moment en què tots els diaris i revistes callaven i evitaven fer referències humorístiques a Mahoma i els musulmans perquè no els possessin una bomba, la resposta de *Charlie Hebdo* va ser no callar i continuar endavant amb la seva línia, a pesar de les amenaces que després es van convertir en atemptats. En canvi, *El Jueves* va publicar el 2006 una portada que deia "Íbamos a dibujar a Mahoma... ¡Pero nos hemos cagao!" I jo vaig pensar que el mínim que podien haver fet en aquest cas era callar.

Li va semblar que aquesta portada era una mena de rendició?

Una mena no, era una rendició. No tocarem Mahoma perquè no ens poseu una bomba. Des del meu punt de vista moral, això resultava inacceptable.

'Humor sexual sano' i altres clàssics

Jordi Amorós i Ballester (Barcelona, 1945), conegut com JA, és un dels millors dibuixants humorístics que ha tingut mai aquest país, amb el seu estil aparentment destraler, però molt detallista. A la revista *El Papis* va dibuixar sèries com ara *Encuesta Papis*, *Hombre pobre, hombre rico* i *Sor Angustias de la Cruz*, inspirada en una monja real. El 1975 va publicar *Humor sexual sano*, llibre que va ser censurat i segrestat. La seva filmografia com a realitzador de dibuixos animats inclou *Historias de amor y masacre* (1979), *Mofli, el último koala* (1986), *Despertaferro* (1990), *Koki* (1997) i *Goomer* (2000). Al seu Instagram hi ha la sèrie *Mr. Simple*.

